

ارتباط بین هزینه ها و درآمدهای ناشی از جذب سپرده ها و اعطای تسهیلات و سود آوری در بانکها و مؤسسات اعتباری

مجاهد رخشان^{۱*}، رامین محمودیان زاده^۲، سید علی حسینی^۳، مرتضی خلیل ارجمندی^۴

۱- دانشجوی دکتری رشته حسابداری، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد ساری، ایران،

۲- کارشناسی ارشد رشته مدیریت بازرگانی گرایش مدیریت مالی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد ابهر، ایران،

۳- کارشناسی ارشد رشته مدیریت بازرگانی گرایش مدیریت مالی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد فیروزکوه، ایران،

۴- کارشناسی ارشد رشته علوم اقتصادی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد فیروزکوه، ایران،

چکیده

مطالعه در مورد سودآوری بانکها به دلیل نقش تعیین کننده ای که در رشد و اشتغال به عهده دارند بسیار اهمیت دارد. درآمد حاصل از مابه‌التفاوت بهره پرداختی و بهره دریافتی یا همان خالص درآمد تسهیلات و سپرده گذاری منبع اصلی درآمدها و سودآوری بانکها و مؤسسات اعتباری است. در اقتصاد ایران نرخ بهره (سود) بانکی به صورت دستوری تعیین می شود. در بانکداری اسلامی نرخ سود تسهیلات اعم از مشارکتی و مبادله ای، به عنوان علت و نرخ سود سپرده ها پس از کسر حق الوکاله و سایر هزینه های مرتبط به عنوان معلول تلقی می گردد. کلیه بانکها و مؤسسات اعتباری خصوصی جامعه آماری تحقیق را تشکیل می دهند و نمونه آماری نیز متشکل از ۱۸ بانک و مؤسسه اعتباری می باشد که در دوره زمانی مورد بررسی (۱۳۹۹-۱۳۹۸) اطلاعات مورد نیاز مربوط به آنها در سامانه جامع اطلاع رسانی ناشران موجود بوده است. از طریق بکارگیری روش های رگرسیون و ضریب همبستگی فر ضیه ها مورد آزمون قرار گرفته اند. نتایج حاکی از آن است که همبستگی بین درآمد حاصل از تسهیلات اعطایی و هزینه سود سپرده ها با سود (زیان) خالص به میزان کم است اما همبستگی بین خالص درآمد تسهیلات و سود (زیان) خالص دوره مثبت و به میزان زیاد می باشد. همچنین بخش عمده ای از تغییرات سود (زیان) خالص توسط متغیر خالص درآمد تسهیلات قابل تشریح و پیش بینی می باشد، بنابراین افزایش درآمد حاصل از اعطای تسهیلات به تنهایی منتج به سودآوری و افزایش هزینه سود پرداختی نیز به تنهایی موجب زیان نمی گردد.

واژگان کلیدی: سودآوری، بهره، درآمد تسهیلات، هزینه سود سپرده

مقدمه

درآمد حاصل از مابه‌التفاوت بهره پرداختی و بهره دریافتی یا همان خالص درآمد تسهیلات و سپرده گذاری منبع اصلی درآمدهای بانک است. درآمد حاصل از مابه‌التفاوت بهره به مفهوم درآمد بهره‌ای منهای هزینه بهره‌ای یا به عبارت دیگر به مفهوم درآمد حاصل از تسهیلات اعطایی، سپرده گذاری و اوراق بدهی پس از کسر هزینه سود سپرده ها می‌باشد. افزایش رقابت بین بانک‌ها و مقررات و الزامات اف‌شاء در گزارش های مالی، بانک‌ها را مجبور به کاهش نرخ سود تسهیلات و سپرده ها نموده است.

بسیاری از افراد، شیوه سنتی بانکداری را که در آن بخش اعظم درآمد بانک‌ها از محل پرداخت تسهیلات به افراد حقیقی و حقوقی تحقق پیدا می‌کند، غیرقابل تغییر و انعطاف می‌دانند و معتقدند وظیفه اصلی بانک به جمع‌آوری سپرده های اشخاص و پرداخت آن در قالب تسهیلات خلاصه می‌شود. در حال حاضر نسبت درآمد بانک‌ها در ایران از محل کارمزد دریافتی بسیار ناچیز است و عموماً بانک‌ها از درآمدهای حاصل از اعطای تسهیلات و سرمایه گذاری های مستقیم بهره‌مند می‌شوند در حالی که سیستم کسب درآمد در بانک‌های پیشرفته در حال تغییر و دگرگونی است؛ به گونه‌ای که سهم کسب درآمد از محل ارائه سایر خدمات دارای کارمزد در حال افزایش است (فرهنگ و همکاران، ۱۳۹۵).

منابع درآمدی بانک‌ها شامل سود حاصل از اعطای تسهیلات و کارمزد عملیات بانکی است. درآمد عملیاتی بانک‌ها در واقع مابه‌التفاوت نرخ سود پرداختی است. منابع درآمدی کارمزدهای بانک می‌تواند شامل مواردی نظیر کارمزدهای ناشی از عملیات ارزی، نقل و انتقال وجوه مشتریان، گشایش و تمدید اعتبارات اسنادی داخلی و خارجی، صدور انواع ضمانت‌نامه، صدور حوالجات و بروات، خدمات الکترونیکی، ارائه خدمات مشاوره‌ای بانکی، حق کارشناسی، خدمات ریالی مانند نگهداری حساب‌های جاری باشد. با توجه به شرایط مذکور بررسی میزان وابستگی بانکها به درآمد عملیاتی به جهت کسب سود، ضرورت انجام این تحقیق است.

در این مطالعه به طور همزمان، ارتباط بین درآمد حاصل از تسهیلات اعطایی، سپرده گذاری و اوراق بدهی و همچنین هزینه سود سپرده ها با سودآوری بانک‌ها و مؤسسات اعتباری بررسی شده است. در همین راستا خالص درآمد تسهیلات و سپرده گذاری نیز محاسبه گردیده و ارتباط قلم مذکور نیز با سودآوری مورد بررسی قرار گرفته است.

مبانی نظری و پیشینه پژوهش

مبانی نظری و پیشینه پژوهش در دو بخش: بخش اول؛ بهره پرداختی و بهره دریافتی و بخش دوم؛ سودآوری بانکها و مؤسسات اعتباری به شرح ذیل بررسی گردیده است:

بهره پرداختی و بهره دریافتی

بهره، قیمتی است که برای منابع قرض گرفته شده پرداخت می گردد (فرجی، ۱۳۸۱). بهره عامل محرک اقتصاد سرمایه داری است به بیان دیگر اقتصاد سرمایه داری بر یک نظام بهره، که خود متشکل از شبکه عظیمی از بانکها، سازمان ها و مؤسسات پولی و مالی می باشد، استوار است. چنین نظام بانکداری از یک طرف پاداش ها و تسهیلاتی برای پس انداز کنندگان فراهم می آورد و از طرف دیگر منابع فراوانی برای تأمین سرمایه مورد نیاز وام گیرندگان عرضه می دارد. پس انداز کنندگان بهره ای، به عنوان پاداش پس انداز خود یا پاداش از صراف از پول نقد خود دریافت می دارند و وام گیرندگان نیز نرخ بهره دیگری به عنوان قیمت یا هزینه بابت مصرف منابع جدید، پرداخت می کنند. تفاوت این دو نرخ چیزی است که واسطه های پولی در قبال وقت و کار خود به دست می آورند. بدین ترتیب، آنچه ماشین نظام مالی را به جریان می اندازد بهره است و اگر بهره را از بازار حذف نماییم کل نظام به یکباره فرو می ریزد. نرخ بهره، یک مفهوم بسیار مهم، به خصوص برای مؤسسات مالی می باشد زیرا مستقیماً زندگی افراد جامعه را تحت تأثیر قرار می دهد و نتایج مهمی برای سلامت اقتصاد در بردارد (حاجیها و همکاران، ۱۳۹۱).

میزان نرخ بهره نه تنها بر ورود و خروج واسطه های مالی از بازار مالی تأثیر می گذارد، بلکه درآمد و هزینه آن ها را نیز تحت تأثیر قرار می دهد. نرخ های مهم و قابل توجه در بانک ها، نرخ سود اسمی و نرخ سود مؤثرند؛ نرخ سود اسمی، نرخ است که بانک مرکزی سالانه، با توجه به شرایط اقتصادی، سیاسی و سایر موارد دیگر، اعلام می نماید و نرخ سود مؤثر را می توان از تقسیم سود و وجه التزام دریافتی بانکی بر روی خالص تسهیلات اعطایی بدست آورد (حاجیها و همکاران، ۱۳۹۱).

در اقتصاد ایران نرخ سود (بهره) بانکی به صورت دستوری تعیین می شود به عبارت دیگر اقتصاد ایران تحت تأثیر رویکرد سرکوب مالی قرار دارد. بر اساس نظریات اقتصاددانان طرفدار سرکوب مالی، سرکوب مالی به معنی مداخله ی دولت در بازارهای مالی از طریق تعیین نرخ های دستوری بهره برای سپرده ها و وام ها، و وضع نرخ ذخایر قانونی برای بانکهای تجاری، هدایت و دخالت در نحوه توزیع اعتبارات بانکی می باشد (غفاری و همکاران، ۱۳۹۲).

بر اساس یافته های پژوهشگران و کارشناسان مداخله دولت از طریق پایین آوردن نرخ سود (بهره) بانکی نسبت به تورم موجب منفی شدن نرخ بهره حقیقی می شود و از طریق افزایش نرخ سود سپرده های بانکی باعث کاهش تسهیلات بانکی، سرمایه گذاری، تولید ناخالص داخلی بدون نفت و در نتیجه کاهش رشد اقتصادی می گردد (غفاری و همکاران، ۱۳۹۵) و همچنین دخالت دولت از طریق افزایش نرخ سود تسهیلات بانکی موجب افزایش حجم سپرده های بانکی و کاهش سرمایه گذاری، تسهیلات بانکی، تولید ناخالص داخلی بدون نفت و در نتیجه کاهش رشد اقتصادی می گردد (غفاری و همکاران، ۱۳۹۲). مطالعه تاریخ بانکداری ایران نشان می دهد که نرخ های سود بانکی چه پیش از انقلاب و چه پس از آن، به وسیله بانک مرکزی و به صورت دستوری تعیین و این باعث شده است در هیچ زمانی نرخ های بانکی ایران، نرخ های تعادلی بازار نباشد و همیشه بر اساس مصالح مقطعی تصمیم گیری شوند (غفاری و همکاران، ۱۳۹۵).

در طرف دیگر رویکرد آزاد سازی مالی و نگرش لیبرال در امور مالیه قرار دارد. در این رویکرد به اهمیت پول و واسطه های مالی کنترل نشده تأکید می شود و اعتقاد بر این است که آزاد سازی نرخ بهره سه تأثیر عمده بر اقتصاد دارد:

- سطح سرمایه گذاری و پس انداز افزایش یافته و منجر به رشد اقتصادی می شود.
- شکاف بین تقاضای وام و منابع سپرده ای بانکها کاهش می یابد و رانت ایجاد شده بواسطه منابع محدود از بین می رود و همچنین بازار غیر رسمی پول را از رونق می اندازد و فاصله ی بین نرخ بهره در بازار رسمی و غیر رسمی را کاهش می دهد.
- منابع به صورت بهینه تخصیص می یابد و با افزایش نرخ بهره واقعی، فعالیت های با بازدهی کم حذف شده و فعالیت های با بازدهی بیشتر جای آنها را می گیرند در نتیجه این امر سبب افزایش کارایی اقتصادی می شود (غفاری و همکاران، ۱۳۹۲).

پس از بررسی اجمالی رویکردها و نظریات مرتبط موجود اکنون به یکی از چالش های اصلی بانک های تجاری در سال های اخیر می پردازیم که عبارت است از تغییرات نرخ سود سپرده های بانکی و نرخ عقود مشارکتی و مبادله ای از سوی بانک مرکزی و عدم همخوانی آنها با نرخ تورم است (حسامی عزیزی و همکاران، ۱۳۹۵).

صنعت بانکداری در ایران پس از تصویب و ابلاغ قانون عملیات بانکی بدون ربا از بانکداری متعارف به بانکداری اسلامی تغییر یافت. در بانکداری اسلامی ربا ممنوع شده است و بانکها مجاز به تعیین نرخ سود ثابت برای سپرده ها یا تسهیلات نیستند. به طور خاص عقود اسلامی مضاربه و مشارکتی مبتنی بر بازدهی واقعی پروژه های سرمایه گذاری و در اصل مشارکت در سود و زیان هستند و در مورد سایر عقود اسلامی که جز عقود مبادله ای دسته بندی می شوند نیز بانکها موظفند به عنوان وکیل سپرده گذاران سود حاصل از عملیات بانکی را پس از کسر حق الوکاله خود به سپرده گذاران بازگردانند. به طور کلی در بانکداری متعارف نرخ سود سپرده به عنوان علت و نرخ سود تسهیلات به عنوان معلول و در بانکداری اسلامی نرخ سود تسهیلات اعم از مشارکتی و مبادله ای که از بخش واقعی اقتصاد نشأت گرفته است، به عنوان علت و نرخ سود سپرده ها پس از کسر حق الوکاله و سایر هزینه های مرتبط به عنوان معلول تلقی می گردد (دهقان دهنوی، ۱۳۹۳).

از طرفی از وظایف اصلی بانک مرکزی ج.ا. نظارت و کنترل صحت عملکرد بانکها و رعایت مفاد قانون عملیات بانکی بدون ربا و همچنین تنظیم و کنترل بازار پولی کشور است که این کار را از طریق تعیین سیاست های پولی از جمله تعیین نرخ سود علی الحساب سپرده ها و حداکثر نرخ قابل دریافت ناشی از عقود اسلامی مورد استفاده بانک ها انجام می دهد. به طور معمول بانکهای مرکزی در سراسر دنیا برای رسیدن به اهداف اقتصادی و اثرگذاری بر جریان اقتصاد از سیاست های پولی استفاده می کنند. نقش کلی بانک مرکزی هدایت و تنظیم سیاست پولی در درون یک کشور است و این نقش را در سیستم پولی از طریق نظارت بر نقدینگی و تغییر در عرضه پول ایفا می کند.

7Th International Conference on Management, Accounting and Economic Development

September 20, 2021

هر گاه عرضه پول در کشوری افزایش یابد بانک مرکزی برای کنترل آن و کاهش سطح نقدینگی در جامعه معمولاً از ابزار تغییر در نرخ بهره استفاده می نماید. عدم موفقیت بانک مرکزی در کنترل نقدینگی موجب افزایش سطح عمومی قیمت ها و متعاقباً تورم می گردد. چنانچه میزان نقدینگی در اقتصادی کمتر از میزان مورد نیاز آن باشد امکان دارد تولید، درآمد و اشتغال دچار افت شوند (حسامی عزیزی و همکاران، ۱۳۹۵).

سودآوری بانکها و مؤسسات اعتباری

سودآوری به توانایی شرکت در کسب سود اشاره دارد. سودآوری نتیجه نهایی همه برنامه ها و تصمیمات مالی شرکت است. اغلب از متغیرهای سود به فروش، بازده دارایی ها و بازده حقوق صاحبان سهام برای اندازه گیری سودآوری استفاده می شود (احمد پور، ۱۳۹۳). امروزه شرکت ها برای جلب سرمایه گذاران، سعی در حداکثر کردن ارزش شرکت دارند و افزایش درآمد و رشد در سود، یکی از راهکارهایی است که برای این کار در نظر می گیرند (مهربان پور و همکاران، ۱۳۹۶).

مطالعه در مورد سودآوری بانکها مهم است نه تنها به دلیل اطلاعاتی که در مورد اقتصاد در هر سال ارائه می دهد، بلکه به دلیل نقش تعیین کننده ای که در رشد و اشتغال به عهده دارد. تغییرات در سودآوری بر روند رشد اقتصادی از طریق اثر گذاری بر تصمیمات سرمایه گذاری و سپرده گذاری، مؤثر است. این بدان دلیل است که افزایش در سود، و وضعیت جریان و جوه یک بانک را بهبود بخشیده و باعث می شود که از نظر تأمین مالی سرمایه گذاری ها انعطاف پذیرتر باشد. بنابراین دسترسی به تأمین مالی سرمایه گذاری ها باعث بهبود بهره وری، افزایش تولید، بهبود رقابت پذیری و اشتغال می شود.

وظیفه جذب و تجهیز منابع مورد نیاز برای فعالیت ها و پروژه های سرمایه گذاری بر عهده نظام مالی است، لذا بدون تردید نظام مالی در افزایش سرمایه گذاری و در نتیجه، رشد و توسعه اقتصادی نقش مهمی دارد. از آنجایی که در کشورهای در حال توسعه، سیستم بانکی عملاً نقش نظام مالی را ایفا می کند، بنابراین صنعت بانکداری یکی از مهم ترین بخشهای اقتصاد این کشورها محسوب می شود (تقوی، ۱۳۸۷).

در کشورهای در حال توسعه از جمله ایران به لحاظ نقایص بازار سرمایه، بانکها نقش کلیدی در تجهیز سپرده ها به سمت مصارف سرمایه گذاری داشته و در اقتصاد این کشورها می توان بانکها را مهم ترین پل ارتباطی میان عرضه و تقاضای منابع پولی دانست (پژویان و شفیع، ۱۳۸۷). با توجه به نقش و اهمیت بانکها در رشد و توسعه اقتصادی در واقع بانکها بعنوان بنگاه های اقتصادی به دنبال کسب سود می باشند که در ضمن این کار می توانند نقش مهمی را نیز در راستای رشد و توسعه کشور ایفا کنند.

تداوم و رشد یک بانک بستگی به میزان سودآوری آن دارد. زمانی که سودآوری افزایش می یابد ارزش سهام نیز می آید، افزایش یا بد. در این شرایط سودآوری منجر به توانایی بانک برای ایجاد سود در سالهای آتی می شود. سودآوری بانکها باعث توسعه اقتصادی، افزایش اشتغال و افزایش درآمدهای مالیاتی می شود. در این شرایط درآمد سهامداران نیز افزایش می یابد. برای اینکه یک بانک بتواند به فعالیت خود

اذا مه دهد باید سودآوری آن در طول زمان با ثبات بوده و رشد داشته باشد به علاوه سطح درآمد آن و شرایط محیطی که یک بانک فعالیت می کند باید قابل پیش بینی باشد (Burns and Mitchel, 1946).

اهمیت سودآوری بانک می تواند در دو سطح خرد و کلان اقتصادی مورد بررسی قرار گیرد. در سطح خرد، سودآوری باعث بهبود قدرت رقابت پذیری بانکها و تأمین و جوه ارزان قیمت می شود. این صرفاً یک نتیجه نیست بلکه ضرورتی برای موفقیت بانک در یک دوره رشد و در فرآیند رقابت در بازار مالی است. بنابراین هدف اصلی مدیریت بانک رسیدن به سود است که نیاز ضروری برای تداوم هر کسب و کار است (امیری و احمدیان، ۱۳۹۵).

در سطح اقتصاد کلان، بخش بانکی سالم و سودآور بهتر می تواند شوک منفی اقتصادی را جذب نماید و بهتر می تواند به ثبات سیستم مالی کمک کند. اهمیت سودآوری در سطوح خرد و کلان باعث شده است که بسیاری از محققین در جستجوی عوامل تعیین کننده سودآوری باشند. با توجه به اهمیت موضوع، شناسایی مهم ترین عوامل تأثیر گذار بر سودآوری دارای اهمیت بوده و در میان عوامل تأثیر گذار عواملی نظیر فناوری های نوین و اعطای تسهیلات با کیفیت بیش از سایر عوامل دارای اهمیت هستند.

فرضیه های پژوهش

اجزای خالص درآمد تسهیلات و سپرده گذاری که بعنوان منبع اصلی درآمد و سودآوری بانکها و مؤسسات اعتباری تلقی می گردد عبارت است از درآمد حاصل از تسهیلات اعطایی، سپرده گذاری و اوراق بدهی پس از کسر هزینه سود سپرده ها، لذا با توجه به مبانی نظری و اهداف پژوهش یک فرضیه اصلی و دو فرضیه فرعی به شرح ذیل طراحی گردیده است:

فرضیه ها:

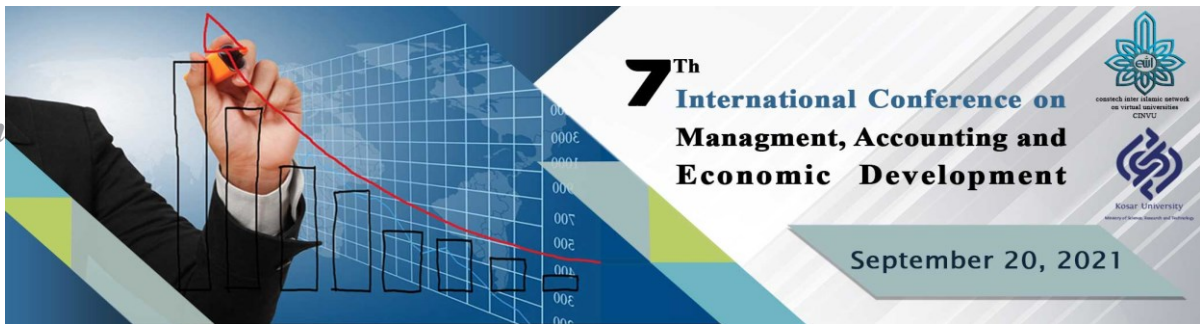
فرضیه اصلی: افزایش خالص درآمد تسهیلات و سپرده گذاری موجب افزایش سودآوری بانکها و مؤسسات اعتباری می گردد.

فرضیه فرعی اول: بین هزینه های ناشی از جذب سپرده های مشتریان و سودآوری در بانکها و مؤسسات اعتباری ارتباط معناداری وجود دارد.

فرضیه فرعی دوم: بین درآمدهای حاصل از اعطای تسهیلات و سودآوری در بانکها و مؤسسات اعتباری ارتباط معناداری وجود دارد.

روش شناسی پژوهش

کلید بانکها و مؤسسات اعتباری جامعه آماری تحقیق را تشکیل می دهند و نمونه آماری نیز متشکل از ۱۸ بانک و مؤسسه اعتباری به استثناء بانکهای تخصصی می باشد که در دوره زمانی مورد بررسی (از سال ۱۳۹۸ تا سال ۱۳۹۹) اطلاعات مورد نیاز مربوط به آن ها در سامانه جامع اطلاع رسانی ناشران (کدال) موجود بوده است. بانکها و مؤسسات اعتباری مذکور عبارتند از؛

بانک های پاسارگاد، ملت، صادرات، تجارت، سامان، اقتصاد نوین، رفاه کارگران، خاورمیانه، سینا، گردشگری، کارآفرین، دی، شهر، آینده، سرمایه، پست بانک، ایران زمین و مؤسسه اعتباری ملل ماهیت تحقیق حاضر همبستگی و هدف آن کاربردی می باشد. اطلاعات مورد نیاز مربوط به نمونه آماری جهت بررسی از صورتهای مالی بانکها و مؤسسات اعتباری استخراج شده است. اطلاعات مذکور به منظور آزمون فرضیه ها و بررسی ارتباط بین متغیرهای مستقل و وابسته پژوهش با استفاده از نرم افزارهای اکسل و Spss از طریق روش های رگرسیون و ضریب همبستگی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته اند.

تحلیل داده ها و یافته های پژوهش

ضریب همبستگی ابزاری آماری برای تعیین نوع و درجه ی رابطه ی یک متغیر کمی با متغیر کمی دیگر است. ضریب همبستگی، یکی از معیارهای مورد استفاده در تعیین همبستگی دو متغیر است. ضریب همبستگی شدت رابطه و همچنین نوع رابطه (مستقیم یا معکوس (منفی)) را نشان می دهد. این ضریب بین ۱ تا -۱ است و در صورت عدم وجود رابطه بین دو متغیر، برابر صفر است.

جدول شماره ۱: طبقه بندی مقدار و شدت همبستگی

مقدار همبستگی	معنای توصیفی
0-0.19	همبستگی بسیار کم
0.2-0.39	همبستگی کم
0.4-0.69	همبستگی متوسط
0.7-0.89	همبستگی زیاد
0.9-1	همبستگی بسیار زیاد

- همبستگی بین دو متغیر X (متغیر مستقل) و Y (متغیر وابسته) به صورت زیر تعریف می شود:

$$\text{corr}(X, Y) = \frac{\text{cov}(X, Y)}{\sigma_X \sigma_Y} = \frac{E[(X - \mu_X)(Y - \mu_Y)]}{\sigma_X \sigma_Y}$$

لازم به ذکر است که آزمون های آماری در سطح اطمینان ۹۵ درصد انجام شده است.

در مدل سازی آماری، تحلیل رگرسیون یک فرایند آماری برای تخمین روابط بین متغیرها می باشد. این روش شامل تکنیک های زیادی برای مدل سازی و تحلیل متغیرهای خاص و منحصر بفرد، با تمرکز بر رابطه بین متغیر وابسته و یک یا چند متغیر مستقل، می باشد. تحلیل رگرسیون خصوصاً کمک می کند در فهم اینکه چگونه مقدار متغیر وابسته با تغییر هر کدام از متغیرهای مستقل و با ثابت بودن دیگر متغیرهای مستقل تغییر می کند.

- معادله ریاضی رگرسیون خطی بصورت مقابل است: $Y = Bx + A$

متغیر وابسته $Y =$

شیب خط (ضریب متغیر مستقل) $B =$

متغیر مستقل $x =$

عرض از مبدأ $A =$

- ضریب تعیین یا همان R^2 یکی از معیارهای نیکویی برازش مدل رگرسیون می باشد و در واقع توان دوم ضریب همبستگی است که بر روی هر یک از نمودارها مشخص شده است.

7Th International Conference on Management, Accounting and Economic Development

September 20, 2021

جدول شماره ۲: شاخص های آمار توصیفی		
عنوان شاخص	درآمد تسهیلات	هزینه سود سپرده ها
میانگین	104,751,632	97,605,680
خطای استاندارد	17,990,447	15,143,748
میانه	50,221,184	61,549,774
مد(نما)	-	-
انحراف معیار	107,942,683	90,862,487
واریانس	11,651,622,810,290,800	8,255,991,456,510,840
کشیدگی	1	2
چولگی	1	1
دامنه تغییرات	421,985,928	372,517,738
کوچکترین مقدار	3,798,141	9,215,336
بزرگترین مقدار	425,784,069	381,733,074
مجموع مقادیر	3,771,058,751	3,513,804,487
تعداد مقادیر	36	36
سطح اطمینان برای میانگین (۹۵٪)	36,522,549	30,743,442

ادامه جدول شماره ۲: شاخص های آمار توصیفی

عنوان شاخص	خالص درآمد تسهیلات	سود(زیان) خالص دوره
میانگین	7,145,952	770,251
خطای استاندارد	9,288,197	9,416,393
میانه	7,792,078	2,619,079
مد(نما)	-	-
انحراف معیار	55,729,181	56,498,357
واریانس	3,105,741,566,504,910	3,192,064,301,864,990
کشیدگی	5	3
چولگی	1	0
دامنه تغییرات	347,028,626	309,481,013
کوچکترین مقدار	-138,368,522	-175,524,281
بزرگترین مقدار	208,660,104	133,956,732
مجموع مقادیر	257,254,264	27,729,036
تعداد مقادیر	36	36
سطح اطمینان برای میانگین (۹۵٪)	18,856,042	19,116,294

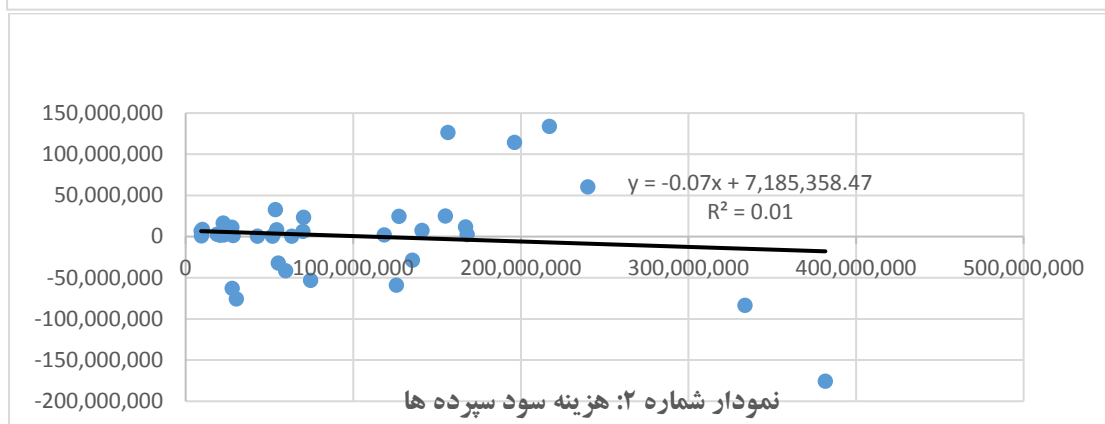
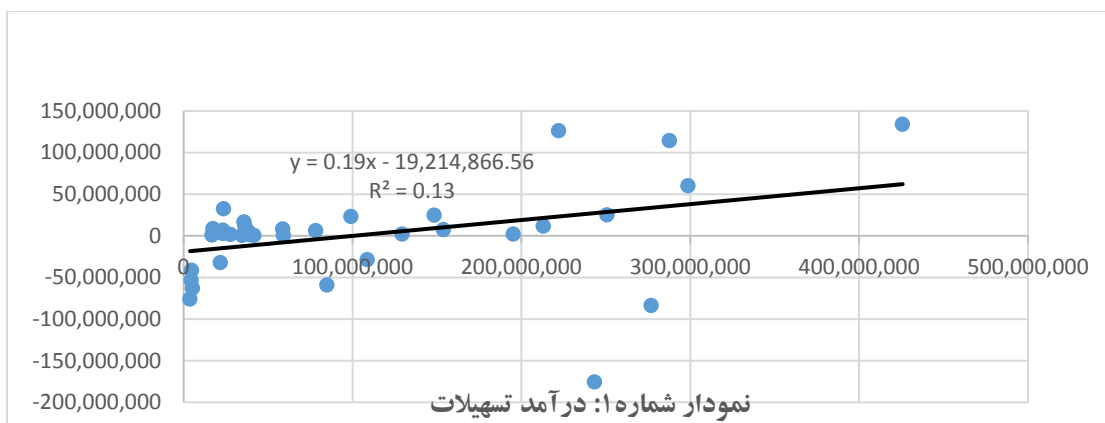
جدول شماره ۳: ضریب همبستگی بین سود(زیان) خالص دوره و:

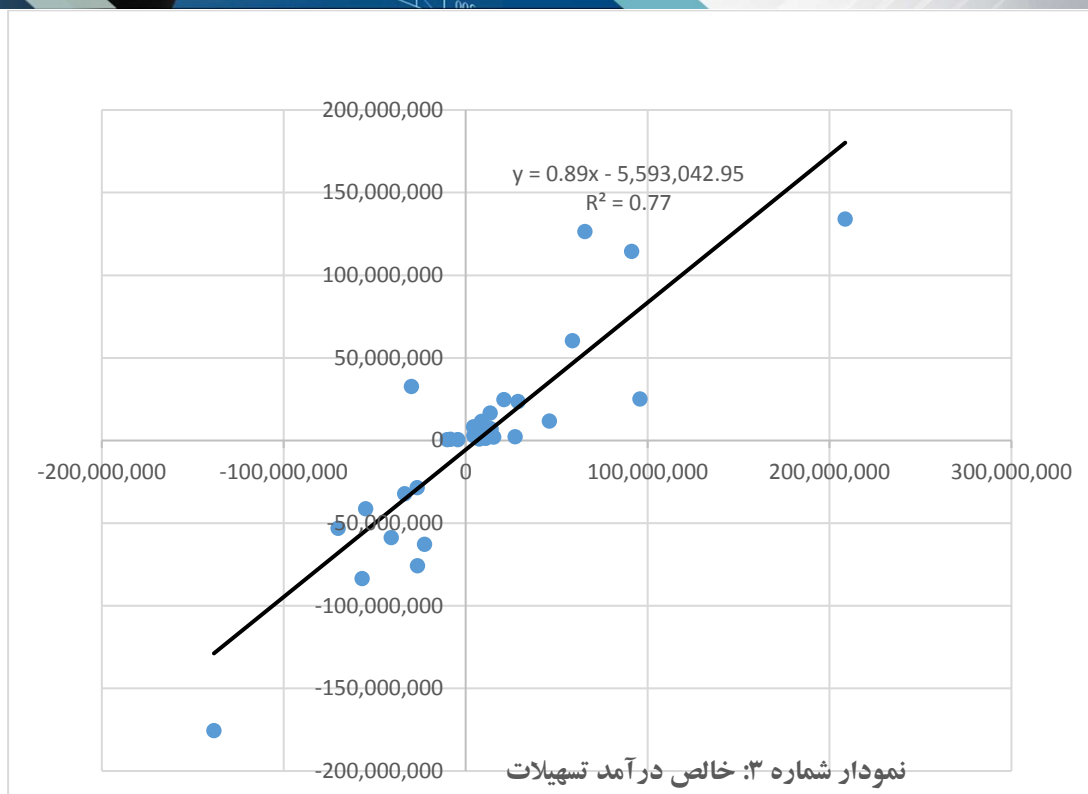
درآمد حاصل از تسهیلات	هزینه سود سپرده ها	خالص درآمد تسهیلات
0.364505	-0.1057	0.878352

- همبستگی بین درآمد حاصل از تسهیلات اعطایی و سود(زیان) خالص دوره مثبت و میزان کم می باشد.
- همبستگی بین هزینه سود سپرده ها و سود(زیان) خالص دوره منفی و میزان بسیار کم می باشد.
- همبستگی بین خالص درآمد تسهیلات و سود(زیان) خالص دوره مثبت و میزان زیاد می باشد.
- با توجه به ضریب تعیین مندرج در نمودار مربوطه میزان ۰.۱۳ از تغییرات سود(زیان) خالص توسط متغیر درآمد حاصل از تسهیلات اعطایی تشریح و پیش بینی می شود.
- با توجه به ضریب تعیین مندرج در نمودار مربوطه میزان ۰.۰۱ از تغییرات سود(زیان) خالص توسط هزینه سود سپرده ها تشریح و پیش بینی می شود.

- با توجه به ضریب تعیین مندرج در نمودار مربوطه میزان ۰.۷۷ از تغییرات سود(زیان) خالص توسط متغیر خالص درآمد تسهیلات تشریح و پیش بینی می شود.

بحث و نتیجه گیری

مطالعه در مورد سودآوری بانکها به دلیل نقش تعیین کننده ای که در رشد و اشتغال به عهده دارند بسیار اهمیت دارد. عموماً بانکها از درآمدهای حاصل از اعطای تسهیلات و سرمایه گذاریهای مستقیم بهره مند می شوند. تغییرات در سودآوری بر روند رشد اقتصادی از طریق اثر گذاری بر تصمیمات سرمایه گذاری و سپرده گذاری، مؤثر است. پس انداز کنندگان بهره ای، به عنوان پاداش پس انداز خود یا پاداش از صراف از پول نقد خود دریافت می دارند و وام گیرندگان نیز نرخ بهره دیگری به عنوان قیمت یا هزینه بابت مصرف منابع جدید، پرداخت می کنند. تفاوت این دو نرخ چیزی است که واسطه های پولی در قبال وقت و کار خود به دست می آورند. درآمد حاصل از مابه التفاوت بهره پرداختی و بهره دریافتی یا همان خالص درآمد تسهیلات و سپرده گذاری منبع اصلی درآمدها و سودآوری بانکها و مؤسسات اعتباری است.

در اقتصاد ایران نرخ بهره (سود) بانکی به صورت دستوری تعیین می شود، به عبارت دیگر اقتصاد ایران تحت تأثیر رویکرد سرکوب مالی قرار دارد. بر اساس نظریات اقتصاددانان طرفدار سرکوب مالی، سرکوب مالی به معنی مداخله ی دولت در بازارهای مالی است. صنعت بانکداری در ایران پس از تصویب و ابلاغ قانون عملیات بانکی بدون ربا از بانکداری متعارف به بانکداری اسلامی تغییر یافت. در بانکداری اسلامی ربا ممنوع شده است و بانکها مجاز به تعیین نرخ سود ثابت برای سپرده ها یا تسهیلات نیستند. در بانکداری اسلامی نرخ سود تسهیلات اعم از مشارکتی و مبادله ای، به عنوان علت و نرخ سود سپرده ها پس از کسر حق الوکاله و سایر هزینه های مرتبط به عنوان معلول تلقی می گردد. بطور

کلی نتایج حاکی از آن است که همبستگی مثبت بین درآمد حاصل از تسهیلات اعطایی به میزان کم و همبستگی منفی بین هزینه سود سپرده ها به میزان بسیار کم نسبت به سود(زیان) خالص است اما همبستگی بین خالص درآمد تسهیلات و سود(زیان) خالص دوره مثبت و به میزان زیاد می باشد. همچنین بخش عمده ای از تغییرات سود(زیان) خالص توسط متغیر خالص درآمد تسهیلات قابل تشریح و پیش بینی می باشد، بنابراین افزایش درآمد حاصل از اعطای تسهیلات به تنهایی منتج به سودآوری و افزایش هزینه سود پرداختی نیز به تنهایی موجب زیان نمی گردد و تناسب بین دو قلم مذکور بایستی حفظ گردد.

منابع

- احمد پور، احمد و شه سواری، معصومه (۱۳۹۳)، «مدیریت سود و تأثیر کیفیت سود بر سودآوری آتی شرکتهای ورشکسته بورس و اوراق بهادار تهران»، مطالعات تجربی حسابداری مالی، دوره ۱۲، شماره ۴۱، بهار ۱۳۹۳، صفحات ۳۷-۵۸.
- امیری، حسین و احمدیان، اعظم (۱۳۹۵)، «اثر بازگشایی الکترونیکی بر سودآوری شبکه بانکی ایران»، فصلنامه سیاست های راهبردی و کلان، سال چهارم، شماره ۱۶، زمستان ۱۳۹۵، صفحات ۶۹-۹۲.
- پژوهشگران، جمشید و شفیع، افسانه (۱۳۸۷)، «تحلیل ساختار در صنعت بازگشایی ایران: کاربرد تجربی شاخص U دیویس»، فصلنامه اقتصاد مقداری، دوره ۵، شماره ۴، صفحات ۸۱-۱۰۵.
- تقوی، مهدی و خدائی و لهماز قدرد، محمد (۱۳۸۷)، «ارزیابی و ارائه الگوی مناسب برای شناسایی اندازه گیری های مالی در مؤسسات مالی و اعتباری: مطالعه موردی بانک ملت»، آینه پژوهش مدیریت، دوره ۲۱، شماره ۸۶، صفحات ۱-۱۰.
- حاجیهها، زهره، حیدرپور، فرزانه و رجائی، زانیا (۱۳۹۱)، «رابطه بین نرخ مؤثر سود بانکی و ریسک اعتباری انواع تسهیلات اعطایی در قالب عتبات اسلامی در بانک کشاورزی استان کردستان»، پژوهشنامه حسابداری مالی و حسابرسی، سال چهارم، شماره ۱۳، بهار ۱۳۹۱، صفحات ۶۵-۸۵.
- حسامی عزیزی، باقر، محنت فر، یوسف و جعفری، اکبر (۱۳۹۵)، «رابطه میان نرخ مؤثر سود تسهیلات و سود سپرده ها، با تأکید بر نقش بانک مرکزی»، فصلنامه پژوهش های پولی-بانکی، سال نهم، شماره ۲۸، تابستان ۱۳۹۵، صفحات ۱۹۹-۲۲۱.
- دهقان دهنوی، محمدعلی (۱۳۹۳)، «تأثیر رقابت در بازار سپرده ها بر بازار تسهیلات با تأکید بر وجه تمایز صنعت بانکداری اسلامی»، مجموعه مقالات بیست و پنجمین همایش بانکداری اسلامی.
- غفاری، هادی، سعادت مهر، مسعود، سوری، علمی و رنجبر فلاح، محمدرضا (۱۳۹۵)، «بررسی تأثیر افزایش نرخ سود سپرده های بانکی بر متغیرهای کلان اقتصادی ایران»، فصلنامه علمی-پژوهشی مطالعات اقتصادی کاربردی ایران، سال پنجم، شماره ۱۸، تابستان ۱۳۹۵، صفحات ۱۰۹-۱۳۲.
- غفاری، هادی، سعادت مهر، مسعود، سوری، علمی و رنجبر فلاح، محمدرضا (۱۳۹۲)، «بررسی تأثیر افزایش نرخ سود تسهیلات بانکی بر رشد اقتصادی ایران در قالب یک الگوی تعادل عمومی پویای تصادفی زیوگینزی»، فصلنامه اقتصاد مقداری (بررسی های اقتصادی سابق)، دوره ۱۰، شماره ۱، بهار ۱۳۹۲، صفحات ۱-۳۱.
- فرجی، یوسفی (۱۳۸۱)، «پول، ارز و بازگشایی»، تهران، مؤسسه مطالعات و پژوهشهای بازار گانی، صفحات ۶۶-۱۲۸.

- فره ننگ، امیر علی، اژنی عشری، ابوالقاسم، ابوالحسنی، اصغر، رنج بر فلاح، محمدرضا (۱۳۹۵)، «درآمد غیر بهره‌ای، ریسک و سودآوری در صنعت بانکداری»، فصلنامه مدل‌سازی اقتصاد صادی، سال دهم، شماره ۳، پاییز ۱۳۹۵، صفحات ۴۷-۷۰.
- مهربان پور، محمدرضا؛ نادری نورعینی، محمدمهدی؛ اینالو، عفت؛ اشعری، الهام (۱۳۹۶)، «عوامل مؤثر بر سودآوری بانک‌ها»، فصلنامه علمی و پژوهشی مطالعات تجربی حسابداری مالی، سال ۱۴، شماره ۵۴، تابستان ۱۳۹۶، صفحات ۱۱۳-۱۳۴.
- Burns, a.f. and Mitchel, w.c.(1946). Measuring business cycles. National bureau of economic research, new York.